ETIKA

Je věda, která se zabývá normami lidského chování, rozhodnutími, která lidé dělají, a způsoby, jak své jednání odůvodňují.

Počátky
- náboženské vnímání (Desatero, 7 smrtelných hříchů)
- Platón – filantropie

Dnešní vnímání
- Vztahy – jednotlivců, skupin, národů, rasové otázky Interakce…)

Morálka
- Souhrn soudů, postojů, zvyků, názorů, hodnot, jimiž jednotlivec i skupiny lidí řídí své chování.
- Historicky podmíněné.

Kategorie :
- Dobro
- Zlo
- Svoboda
- Spravedlnost
- Svědomí
- Odpovědnost
- Právo
- Co je správné?
- Jak se chovat?
- Smysl života?

Pojmy :
- Éthos
- Filantropie x Misantropie, Humanita
- Agresivita, Xenofobie, Rasismus, Nacionalismus
- Kosmopolitní

Přehled vývoje pohledu na etiku :
- Antika - Sofisté, Sókratés, Platón. Aristoteles, epikurejci, stoikové
- Středověk – křesťanství (sv.Augustin, Tomáš Akvinský)
- Renesance – Machiavelli
- Novověk – T.Hobbes, J.Locke, D.Hume
- Osvícenství – J.J.Rousseau
- I.Kant – mravní imperativ, morálka heteronomní a autonomní
- 19.století – F.Hegel, K.Marx, F.Nietzsche, A.Schopenhauer, S.Kirkegaard
- 20.století – M.Heidegger, J.P.Sartre, E.Fromm

NÁBOŽENSTVÍ

Je vztah člověku k něčemu, co jej přesahuje (transcendentní skutečnosti) a na čem je závislý.
Vysvětluje postavení člověka ve světě, ve společnosti z principu vyšší moci.

Theismus – theos = bůh

- teistická náboženství
- neteistická náboženství
- polyteistická náboženství
- monoteistická náboženství

Teologie = nauka o náboženské víře (Bohu)

- Deismus – Bůh je stvořitel světa. Dále však nepůsobí.
- Panteismus – jednota boha a světa (všudypřítomnost boha).
- Henoteismus – uznávání více bohů, ale uctívání jen jednoho.

Synkretismus – vzájemné ovlivňování, dokonce spojování prvků různých náboženství.

SVĚTOVÁ NÁBOŽENSTVÍ A NÁBOŽENSKÉ PROUDY

HINDUISMUS

Hinduismus je politicky nekorektní, ale v Evropě obvyklé označení pro tradiční indický filosofický a náboženský koncept založený na historických duchovních praktikách, které jsou součástí životního stylu. Název pochází z perského slovního kořene *hindu*, v sanskrtu *sindhu, c*ož je název řeky Indus. Muslimští Peršané slovem hindu označovali nemuslimské obyvatelstvo, žijící za řekou Indus. Hinduismus není možno považovat za náboženství v evropském smyslu (jako například judaismus, křesťanství, islám), nýbrž je to dharma (způsob bytí). V tzv. „hinduismu“ můžeme rozlišit dva základní koncepty dharmy: vaidika dharma (védské) a sanátana dharma (věčné). K různým druhům dharmy patří i neortodoxní směry, které nevycházejí z učení Véd, jako například buddhismus, džinismus, sikhismus, tantra a další. V pravém slova smyslu se nedá mluvit o náboženství jako spíše o nábožensko-sociálním systému, který v sobě zahrnuje právní a společenské normy. Indická ústava zahrnuje do hinduismu i buddhismus, sikhismus a džinismus. K hinduismu se hlásí cca. 900 milionů osob, a je tak třetím největším společenstvím na světě.
Hinduismus nevznikl pravděpodobně náhlým zlomem, ale někdy okolo poloviny 1. tisíciletí př. n. l. se postupně vyvinul z původního védského náboženství (védské dharmy, které se zaměřovalo na uctívání přírodních sil jako oheň, vítr, apod). Okolo 1. tis. př. n. l. dochází k úpadku nejvyšší společenské vrstvy bráhmanů, které má jako následek od 8. stol. př. n. l. vznik mnoha „heretických“ hnutí – různých duchovních škol hledající mókšu-osvícení jinak, než skrze bráhmanské obřady (mimo jiné takto vznikl džinismus a buddhismus). V této době se hinduismus zakládá předně na rituální praxi prováděné bráhmany (cesta obřadů – karmamárga), takže obyčejný člověk má přístup k božství zprostředkovaný. V době šramanského hnutí (podle západních názorů okolo 6. stol. př. n. l.) vznikají Upanišady, které umožňují dosáhnout vysvobození (mókši) také díky poznání či moudrosti (cesta moudrosti – džňánamárga). Tím se cesta k vysvobození otevřela i pro kšatrije, ale ostatní varny se začaly přiklánět k buddhismu, protože ten umožňoval dosáhnout vysvobození i jim. Za vlády císaře Ašóky (3. stol. př. n. l.) dochází k velikému rozšíření buddhismu. Okolo přelomu letopočtu ale hinduismus nabírá novou sílu a znovu se šíří. Je to mimo jiné i díky Bhagavadgítě, která nabízí cestu k vysvobození pomocí uctívání božstva (cesta oddanosti – bhaktimárga). Tak vzniká klasický hinduismus. Védy – hymny-chvalozpěvy uctívající bohy přírodních živlů, které si současně kladou otázky o základu světa a správném životu. Dělí se na mantry (modlitební formule), brahmány (návody), áranjaky (pro poustevníky), upanišády (filosofie).
Kasty – rozdělení společnosti podle postavení (smíření se s ním, obětování).
Brahma – princip světa.
Átman – projev v člověku (já-věčná duše).
Karman – učení o převtělování duší podle skutků. Osvobození pomocí askeze, skutků. Snaha o sjednocení, jinak cesta znovuzrození (sansára).

BUDDHISMUS

Buddhismus je spíše nenáboženský náboženstvo-filosofický systém, jehož základ vytvořil Gautama Buddha pravděpodobně v 5. století př. n. l. v severovýchodní Indii. Buddhismus je označován jako ateistické náboženství, ačkoli v mnoha textech vystupují božstva - bytostí, žijících ve vyšších dimenzích existence. Na rozdíl od teistických náboženství jsou však tato božstva považována za běžné smrtelné a nevědomé bytosti podobně jako lidé nebo zvířata, pouze je převyšují svou moudrostí, schopnostmi a dlouhověkostí. Jako ateistické náboženství je buddhismus možné označit i proto, že k dosažení osvobození není třeba víra v "Boha", jak je tomu v teistických náboženstvích, neboť Bůh jakožto pojem není v buddhismu definován. V mahájáně se objevuje systém osvícených bytostí (bódhisattvů), které bývají mylně přirovnáváni ke křesťanským světcům. Tento systém se však v theravádovém buddhismu nijak neobjevuje.

Z období Buddhova života o něm neexistují žádné písemné zprávy, naše znalosti jeho učení vychází z tzv. pitak, které sice byly sepsány až po jeho smrti, nicméně se lze domnívat, že v nich je obsaženo učení velmi blízké původnímu učení Buddhy.

Mezi ostatními náboženstvími a filosofickými systémy zaujímá buddhismus zvláštní místo postojem k duši.

Neřadí se ani k eternalistickým systémům, které tvrdí, že s tělem se rodí i duše („já“), která po smrti přetrvává, ani k

nihilistickým systémům, které tvrdí, že s tělem se rodí i duše („já“), která se smrtí zaniká.

Místo toho tvrdí, že nelze nalézt žádnou entitu, s níž bychom se mohli identifikovat jako s „já“ (anátman), a že tedy oba výše zmíněné přístupy jsou mylným důsledkem nevědomosti.

Buddhovo učení bylo motivováno úsilím o vysvobození bytostí z nekonečného koloběhu zrození a smrti. Ve středu jeho rozhovorů je proto praxe, která osvobozuje od narození a smrti nebo umožňuje lepší zrození či uvědomělý, blažený život. Ve všech oblastech šlo o vysvobození z nevědomé egoistické žádostivosti, nenávisti a zaslepení. Buddha se vědomě distancoval od těch, kteří vytvářeli intelektuální teorie o smyslu a podstatě světa. Srovnával je se slepci, z nichž se každý dotýká slona na jiném místě a pak se dostává do prudkého sporu o pravém tvaru zvířete. Kdo o tom přemýšlí, je uvězněn v kleci svých názorů. Ten, kdo vyžaduje vysvětlení, je jako člověk zasažený otráveným šípem, který řekl lékaři: *„Nenechám si vytáhnout šíp, dokud nebudu vědět, zda mě zasáhl válečník, bráhman, obchodník nebo sluha, dokud nebudu znát jeho jméno a příjmení (…) a jaký přesně je hrot šípu.“* Tento člověk by zemřel dříve, než by se to všechno dozvěděl. Právě tak zahyne v nevědomosti ten, kdo zanedbává praxi, vedoucí k vysvobození, a místo ní intelektuálně spekuluje o podstatě věcí.

Buddha neodpovídal těm, kteří chtěli vysvětlení, sahající za hranice všeobecného poznání, stejně jako slepci nebo zranění, kteří nechávají svou záchranu záviset na nesmyslných otázkách. Své vlastní výroky nechápal jako interpretaci světa a člověka, nýbrž pouze jako prostředek na cestě vlastního probuzení. Srovnával je s vorem, který slouží k převozu přes řeku a nemá žádný smysl sám o sobě: *Poutník přijde k velké vodě. Na tomto břehu je hrůza a nebezpečí, ale druhý břeh je jistý a bezpečný. Nevede k němu žádný most, nejezdí žádná loď. Tu si pomyslí: „Snad bych měl nasbírat rákosí, dřevo, větve a listy, postavit vor, abych (…) se dostal na druhý břeh.“ (…) Když tam dorazí, pomyslí si: „Tento vor je cenný. Budu ho nosit s sebou na hlavě a ramenou, kamkoli půjdu.“ Jednal by tento muž správně?*

Nejkratší formulka Buddhovy filosofie je o třech charakteristikách všeho existujícího; z ní lze vyjít při nárysu jeho obrazu světa a člověka:

- všechny jevy jsou pomíjivé
- všechny jevy přináší utrpení
- veškeré bytí je iluzorní jako sen

Buddha radil těm, kdo hledají, aby nepřijímali nic jen na základě slepé víry či autority druhého, nýbrž aby sami hledali a usuzovali, zda daná věc odpovídá nebo neodpovídá jejich nejniternější zkušenosti.

K pochopení pojmu *buddhismus* je nutné si uvědomit, že tento termín přijali buddhisté teprve nedávno. Teprve v průběhu 19. století začali mniši různých buddhistických tradic hovořit o jediném buddhismu jako univerzálním náboženstvím, aby odvrátili útoky křesťanských misionářů a koloniálních úředníků. Jedná se o jedno z nejrozšířenějších světových náboženství, které vyznává přibližně 230 - 500 miliónů lidí.

KONFUCIÁNSTVÍ

Konfucianismus („Konfuciovo náboženství“) je čínský filosofický směr, který se původně vyvinul z učení čínského mudrce Konfucia. Je to ucelený systém morálky, sociálních, politických a náboženských myšlenek, které měly markantní význam na vývoj čínské civilizace ještě do 21. století.

Konfucianismus chápe „tao“ (=cesta) jako cestu člověka a společnosti. Zdůrazňuje tedy lidské jednání, které ovšem nesmí být v rozporu s vůlí nejvyššího božstva (Nebes). Do popředí staví rozum, odpovědnost, pozitivní postoj ke světu, ale i podřízenost řádu. Vytváří model společnosti založené na vzoru patriarchální rodiny. Konfucianismus uznává autoritu devíti klasických knih, které rozdělujeme na:

- pět kanonických knih
- čtyři klasické knihy

Autorem čtyř kanonických knih je sám Konfucius, pátou pak sepsali jeho žáci. Čtyři klasické knihy vycházejí z učení Konfucia a obsahují učení mistrových nejvýznamnějších žáků.

Filosoficky nejvýznamnější z nich je Knihy proměn. Je to zřejmě nejstarší zachovaný filosofický dokument vůbec. Konfucius v něm sepsal učení dávných císařských dob a přidal vlastní komentář. Jádrem Knihy proměn je učení o osmi trigramech - znaků složených ze tří plných anebo přerušovaných čar. Základní osou trigramů označuje různé přírodní síly, které symbolizují rozmanitý význam v lidském životě (síla, rozkoš, sláva, energie, pronikání, nebezpečí, únava a poddajnost). Číňané Knihu proměn používají i jako výklad budoucnosti a chápou ji jako kompendium nejhlubších pravd.

Dalšími kanonickými knihami jsou:

- Kniha písní
- Kniha listin
- Jaro a podzim (kronika státu Lu pro roky 722-480 př. n. l.)
- Knihy zvyků (etické předpisy, mravy a zvyky)

Vlastními klasickými knihami jsou:

- Hovory (zápis ústně tradovaných Konfuciových myšlenek)
- Velké učení (autentické Konfuciovy výroky)
- Učení středu (v jeho etice je postulovaná zásada, která se principiálně shoduje s kategorickým imperativem Immanuela Kanta)
- kniha Konfuciova žáka Mencia

Konfucius je ve své filosofii primárně zaměřený na člověka a jeho praktický život. Nevěnuje se logice ani metafyzice. Na prvním místě stojí blaho lidu. Tomu je podřízená celá Konfuciova sbírka zásad chování a mravních příkazů. Jako mravní ideál vidí Konfucius ne asketického světce, ale člověka, který získal pravou životní moudrost. Je to člověk ctnostný, poctivý, upřímný, schopný formovat sebe sama. Vnitřní a vnější stránka jeho osobnosti jsou v rovnováze. Za dokonalou ctnost přitom Konfucius považuje lásku k bližnímu podpořenou zlatým pravidlem: *„Co nechceš, aby druzí činili tobě, nečiň ty jim.“* Tím se konfuciánská etika stává příbuznou etice křesťanství.

Mravního ideálu může dosáhnout jakýkoliv ušlechtilý člověk (*tun-c'*), který se jím stává, když dodržuje **li** - normy chování založené na vzájemné lásce, spravedlnosti, moudrosti, mravnosti a upřímnosti. K jejich dodržování vede výchova a sebezdokonalování, vždy však nenásilně. Svým vlastním úsilím a činností může člověk utvářet svůj osud.

Konfucius žil v době mravního rozvratu a vnášení relativity do morálky a tradic, a proto vyzýval lidi, aby se vrátili ke kultuře svých předků. Kult minulosti je výraznou myšlenkou jeho světonázoru. Morálním a politickým ideálem je „ušlechtilý blahodárný muž.“ Vztah vládců ke svému lidu Konfucius postavil na příkladnosti. Vládce má být mravním ideálem - vzorem pro lid, který nesmí vládnout despoticky. Když bude vládce spravedlivý, lid bude poslušný. Lid však má být lidem, který se poslušně vládcovi poddává. Zde je možno postřehnout Konfuciovy snahy o filosofické podchycení uspořádání čínských států. Konfucius se ve své sociální a politické filosofii nevyhnul ani názorům na čínský pedagogický systém. Jeho myšlenky ovlivnily čínské školství na celá následující století. Zdůrazňuje v nich výchovu ne k vědomostem, ale výchovu k uměleckému cítění - zejména pak k hudbě. A samozřejmě podpořil i výchovu ke slušnosti a mravnosti, protože ty považoval za základ pro život v míru, poctivosti a blahobytu.

TAOISMUS

Taoismus označuje filosofickou školu založenou na textech Tao te ťing (Kniha o cestě a ctnost) a Zhuangzi. Dle Tao te ťing platí, že Tao plodí *jedno* (jednotu, harmonii). *Jedno* plodí *dvě* (protiklady, jin jang). *Dvě* plodí *tři* (nebesa, zemi a mudrce). *Tři* plodí všechny věci.

Tao te ťing je také praktickou a mnohdy vtipnou „příručkou" pro vládce jak rozumně spravovat zemi ("*Moudrý muž vyprazdňuje jejich (lidu) srdce (jako sídlo vášní a emocí) a naplňuje jejich mysl (V doslovném překladu břicho, to je ale v čínské mytologii nositelem mysli/ducha) - zpevňuje jejich kosti a zbavuje lid vášní*"). Nebesa určují řád Zemi a pojítkem mezi nebem a zemí je vládce, který by měl být mudrcem.

K pochopení taoismu je zapotřebí především pochopení "čínského myšlení". To je postaveno na několika principech:

- Svět je v neustálém pohybu
- Stálost neexistuje
- Detail nelze oddělit od celku
- Celek nelze oddělit od detailu
- Protiklady harmonizují krajnosti

Lidové náboženství uctívalo mnoho bohů. Také díky němu se taoismus začal měnit v náboženský systém. Uctíval hvězdné bohy (viz panteon) a spravoval i vlastní církve. V taoismu také nalezneme prvky magie, alchymie a šamanismu, ze kterého také vzešel.

Náboženský taoismus (*tao t'iao*) měl největší rozkvět v 6. - 8. století. V dnešní době najdeme náboženský taoismus zejména na Tchajwanu.

Toto čínské učení hlásá návrat k přirozenosti prostřednictvím ne-zasahování (*Moudrý muž dělá, ale neužívá toho co je uděláno. Tvoří, ale nevládne tomu co je stvořeno. Dokončuje díla, ale nevychloubá se*).

Taoisté ve své filozofii rozvinuli jednu z významných myšlenek čínské filosofické spekulace – myšlenku o vzájemném propojení přírodního řádu a lidského života. Základní silou vesmíru je tao, pralátka vesmíru, jeho prapříčina.

„Tao je odvěké na rozdíl od věcí, které vznikají a zase zanikají." V Japonsku se uplatňoval především ve formě učení o harmonizaci kosmických protikladů jin a jang, jako osnova věšteb a kalendáře.

Autorství této knihy je připisováno Starému mistrovi (Lao-c'). Dokončení této knihy je datován okolo 3. století př. n. l. Toto datum je však velmi sporné. Někde se uvádí, že ji Lao-c´ napsal okolo roku 600 př. n. l. Stejně tak ani není prokázána historická existence Lao-c´.

Tato kanonická kniha je rozdělena na dvě části:

- Tao-ťing – Kniha o tao (cestě)
- Te-ťing – Kniha o principu te (ctnosti)

V Tao te-ťingu se rozvíjejí dva úzce spojené tematické okruhy – otázky kosmologické a představa ideálního panovníka a způsobu jeho vlády.

Smyslem života je naučit se následovat cestu kosmických sil, přírodu. Klíčovým pojmem je wu-wej, tedy aktivní nečinění – člověk se má stát nádobou, kterou protéká tao.

Klíčem k etice Tao te-ťingu je prostota:

- prostý člověk nedbá o zisk, chytrost, obratnost, egoismus a smělá přání
- osvícený člověk je nezaujatý a navrací se k dětské prostotě
- je zbaven pout, je měkký, a právě proto je s to vše přemoci - neboť měkké přemáhá tvrdé
- *„Člověk se spravuje mírou země, země mírou nebes, nebesa mírou tao a tao mírou sebe sama."*

V souhrnu můžeme říci, že taoismus má principy celkem tři:

- tao (cesta)
- te (ctnost, projev taa)
- wu-wej (nechat věcem volný průběh)

ŠINTOISMUS

Šintoismus (japonsky Šintó) je původní náboženství Japonska založené na animismu a polytheismu. Jedná se o jediné náboženství vzniklé v Japonsku a dodnes se přes vliv buddhismu a konfucianismu jedná o živé náboženství. V dnešní době má šintoismus asi 100 miliónů vyznavačů. Na rozdíl od jiných mnohých náboženství šintoismus neobsahuje jasný výčet pravidel a dogmat. Šintoismus lze v současnosti rozdělit do čtyř základních skupin:

- císařský (neveřejné rituály císařské rodiny)
- Jinja (nejrozšířenější forma s nejdelší historií, do konce 2. světové války úzce spjato se Státním šintoismem (státní, válečná, nacionalistická forma)
- sektářské (čítá 13 forem, vzniklých od počátku 19. století)
- lidový šintoismus (forma rozšířená hlavně na venkově, nemá žádnou větší organizaci).

Slovo šintó je složeno ze znaků „*šin*“ (神) ve významu něčeho, co člověka významně přesahuje svou kvalitou, často nepřesně překládáno jako bůh či duch (stejný znak se dá číst i jako kami) a „*tó*“ (道) ve významu cesta (stejný znak se používá i pro čínské slovo tao). Proto se o šintoismu mluví také jako o „cestě bohů“. Postupně se stalo nástrojem k upevnění státu vládnoucí vrstvou. V letech 1872 až 1945 byl státním náboženstvím a byl použit prostřednictvím státních institucí, především škol, k rozvoji japonského nacionalismu. Dobový šintoismus směřoval k snížení vlivu buddhismu. Po prohře Japonska ve 2. světové válce se náboženství odloučilo od státu.

Ústředním prvkem kultu jsou kami, nejčastěji překládané jako bohové, také„nahoře“(má vyjadřovat dokonalejší, vyšší sílu těchto bytostí). Tato síla nemá univerzální zdroj a jsou jí obdařeni jak klasičtí bohové, tak stromy, skály, prameny či nástroje jako nářadí či zbraně. Tato síla může být dána krásou, užitečností či pouze citem toho, jež kami uctívá. Některá kami mají pouze lokální význam, jiná jsou zas uctívána po celém Japonsku. V původním podání kami nemají žádnou podobu. Existuje také pojem náboženského tabu, kegare, jež odpuzuje kami. Toho znečištění se lze se zbavit očistou či dočasným opuštěním společnosti, protože se může přenést na druhé. V norito, modlitebních vyznáních z roku 927 se mezi kegare uvádějí věci jako výkaly, krev, smrt a také oběti přírodních katastrof či lidé, kteří spáchali zločin proti společnosti. V pozdějších dobách se kegare staly i zločiny jako loupež či žhářství. V sexuálním oblasti byl zapovězený jen incest a sodomie. Pojetí kegare připomíná i mýtus o Izanagim a Izanimi, božských manželích jež stvořili japonské ostrovy. Účinným prostředkem na očištění od kegare byla především voda, dokonce se prováděl obřad velké očisty *óharae,* jež prováděl císař každý rok jako pokání za provinění (*cumi)*. *Cumi* v moderní japonštině znamená hřích, ale je to pojem blízký kegare a kromě chtěných provinění jako vražda se do něj řadily i nemoci a přírodní katastrofy. Za nečistou bývá považována i žena, kvůli svému spojení s krví. Přesto v před Jamatské společnosti existoval kult šamanek, jenž se postupem času přetransformoval do šintoistických kněžek zvaných miko ("Chrámová dívka"). V nejstarších dobách se sídlo kami ohraničovalo provazem z rýžové slámy, čímž se stalo rituálně čisté. Také býval stavěn plot, jenž zcela či částečně zabraňoval pohledu na posvátné místo. Nejstarší zachované svatyně jsou z 11. a 12. století, v dnešním Japonsku je několik miliónů šintoistických svatyň, jež se podle tradice po dvaceti letech vždy obnovují. Zastřešené svatyně zvané *mija* či *džinda* mívají podobu běžných obydlí a bývá v nich uložen předmět považovaný za sídlo kami. Tyto svatyně také nebyly shromaždištěm věřících, tím zůstával venkovní prostor. Do chrámu smí vstoupit jen kněz zvaný kannuši. Před vstupem do svatyně je tradicí rituální umytí rukou v bazénku a vypláchnutí úst bambusovou naběračkou. Při větším znečištění kegare je nutná celková koupel ledovou vodou nebo delší půst. Před budovou svatyně také věřící dávají mince do dřevěné krabice, dvakrát udeří na gong, dvakrát se ukloní, silně a slabě tlesknou, přednesou božstvu svou prosbu, opět se dvakrát ukloní a ustoupí stranou. Také kupují amulety zvané omamori s ochranou funkcí. Magický význam také mají obrázky ema a papírky s věštbou zvané omikudži. V domácnostech bývá malý oltář kamidana („polička bohů“), kam mimo jiné nejstarší žena v rodině každé ráno pokládá trochu jídla.

Přesto že existuje třída kněží a kněžek, nevytvořil šintoismus nikdy pevnou církevní organizaci, místo nejvyššího kněze zaujímá císař. Odznakem tohoto postavení jsou kultovní předměty (zrcadlo, meč a náhrdelník), jež bývaly uložené v paláci a později ve svatyni Ise, kde jsou dodnes.

Šintoismus a jeho důraz na harmonii s přírodou vedl k vzniku typicky japonských uměleckých forem jako je ikebana, tradiční japonská architektura a japonské zahrady. Kultovní význam mají i zápasy sumó, před nimiž kněží zápasiště očišťují vodou a rozhazují sůl. Vliv šintoismu se odráží i v japonské pop kultuře.

JUDAISMUS

Judaismus je monoteistickým náboženstvím, tzn. ctí jediného Boha. Uctívání jiných bohů je zapovězeno, stejně jako uctívání soch, jiných předmětů či míst nebo přírodních úkazů. Současná religionistika se domnívá, že židovský monoteismus vznikl synkrezí starších, polyteistických kultů blízkovýchodního starosemitského panteonu, které byly následně sjednoceny do kultu jediného Boha. Boží Jméno je jednou z nejposvátnějších věcí v judaismu. Nakládání s Božími jmény vyžaduje zvláštní úctu a obezřetnost, neboť 3. přikázání z Desatera nařizuje „nebrat jej nadarmo". Judaismus odmítá dogmata a podobné „nezvratné pravdy". Po dlouhou dobu bylo jediným dogmatem to, že Tóra je Boží Zákon seslaný Bohem a Izrael jej následuje, aby dodržel podmínky smlouvy s Bohem uzavřené, totiž vyvolení výměnou za následování jediného, pravého Boha. Nutnost mít stručné základy a principy víry se ukazovala stále více po nástupu křesťanství a islámu. Ačkoli vzniklo mnoho pokusů shrnout učení judaismu do několika vět, nejuznávanějším se stalo Třináct článků víry (*Šaloš esre ikarim*), jejichž autorem je Maimonides.

KŘESŤANSTVÍ

Křesťanství (ze slova křesťan - lat. *Christianus*, řec. *christos* pomazaný čili Mesiáš) je monoteistické, univerzální, historické (založené) a misijní náboženství, které je soustředěno kolem života a učení Ježíše z Nazareta, kterého chápe jako mesiáše (tj. Krista), spasitele světa, Božího syna a samotného Boha, který se v Kristu zjevil. Křesťanství vzniklo z židovství na území Palestiny, kde Ježíš působil. Toto působení a počátky křesťanství zachycuje Nový zákon, mladší část křesťanské Bible.

Příslušnost ke křesťanství není dána původem nebo narozením, nýbrž křtem a osobním přijetím určitého vyznání víry (nauky) a životní praxe. Všichni křesťané věří v jednoho Boha, vyznávají Ježíše Krista jako Spasitele a Božího syna, uznávají křest a další svátosti, věří v možnost odpuštění hříchů a spásy a očekávají druhý příchod Kristův. Křesťané chápou život a smrt Ježíše Krista jako boží čin, který člověka zachraňuje z duchovní smrti, přináší mu odpuštění a smíření s Bohem. Křesťané věří, že Ježíš zemřel na kříži, třetího dne byl vzkříšen, poté se po 40 dní ukazoval některým ze svých stoupenců a nakonec i se svým tělem vstoupil na nebe. Následně byl, podle bible a víry křesťanů, jeho učedníkům o letnicích seslán Duch svatý, který ve světě nadále působí. Křesťané očekávají druhý příchod Ježíše Krista jako soudce světa na konci dějin.

Kristovi následovníci v čele s apoštoly tvořili prvotní církev. Původní jednotné křesťanské uskupení se postupem času rozdělilo do několika větví, které se dnes zpravidla označují jako církve. Většina křesťanů patří k jedné ze tří hlavních skupin církví: katolické církvi, pravoslavné církvi, nebo k některé z církví vzešlých z protestantské reformace. O sbližování křesťanských církví se snaží ekumenismus.

Jako celek je křesťanství nejrozšířenějším světovým náboženstvím s více než 2 miliardami věřících.

ISLÁM

Islám je monoteistické abrahámovské náboženství založené na učení proroka Muhammada, náboženského a politického vůdce působícího v 7. století. Slovo *islám* znamená „podrobení se" či odevzdání se Bohu (arabsky Alláh). Stoupenec islámu se nazývá muslim, což znamená „ten, kdo se podřizuje ".

Muslimové věří, že Bůh Muhammadovi zjevil Korán, který společně se Sunnou (Muhammadovy činy a slova) považují za základní prameny islámu. Muslimové nepovažují Muhammada za zakladatele nového náboženství, ale za obnovitele původní monoteistické víry Abraháma, Mojžíše, Ježíše i dalších proroků islámu. Podle islámské tradice Židé a křesťané zkreslili zjevení daná Bohem skrze proroky (změnou textu, nesprávnou interpretací nebo obojím). Islám v sobě zahrnuje mnoho náboženských praktik. Obecně jsou muslimové povinni dodržovat pět pilířů islámu, tedy pět povinností, které muslimy spojují ve společenství, zahrnující jak pravidla uctívání, tak islámské právo (*šaría*). Dále vyvinulo tradici různorodých pravidel, která se dotýkají prakticky všech aspektů života muslima i celé společnosti (zahrnuje vše od bankovnictví, společenské solidarity, pravidel boje, či postojů k životnímu prostředí). Téměř každý muslim je příslušník jedné ze dvou hlavních islámských větví, a to sunny (asi 85%) nebo šíity (asi 15%). Rozdělení, které vedlo k tomuto rozštěpení muslimské obce, nastalo v 7. století a jeho příčinou byla otázka nástupnictví ve vedení muslimské obce. Islám je převládající náboženství v Severní Africe, na Blízkém východě a některých částech Asie. Početné muslimské komunity se nachází v Čínské lidové republice, na Balkáně, ve Východní Evropě a Rusku. Část muslimů také tvoří přistěhovalci v různých částech světa. Celkový počet muslimů je 1 až 1,8 miliardy, což z islámu činí po křesťanství druhé největší náboženství světa.

Odpovězte na otázky (odpovědi nikam neposílejte, pouze si je poznamenejte):

1. **Co to je MORÁLKA?**
2. **Co znamená pojem TRANSCENDENTNÍ?**
3. **Co znamená pojem PANTEISMUS?**
4. **Vysvětlete pojmy:**
   - **Filantropie**
   - **Misantropie**
   - **Agresivita**
   - **Xenofobie**
   - **Rasismus**
   - **Nacionalismus**
   - **Kosmopolitní**